

**Teurastamisen representointi
teurastamovideoiden synnyttämissä lehtijutuissa**

Kandidaatintutkielma

Tiina Ollila

Suomen kieli

Kielten laitos

Jyväskylän yliopisto

2016

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Tiina Ollila	
Työn nimi – Title Teurastamisen representointi teurastamovideoiden synnyttämissä lehtijutuissa	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Kandidaatintutkielma
Aika – Month and year 04/2016	Sivumäärä – Number of pages 25 + lähteet
<p>Ylen tutkivan journalismin ohjelma MOT julkaisi 26.10.2015 videomateriaalia suomalaisilta teurastamoilta. Videoilla näkyy eläinten lisäksi laitosten käytäntöjä ja toimintatapoja, toisin sanoen toimintaa ja toimijoita. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, millä tavalla teurastamista kuvataan videoiden jälkeen ilmestyneissä lehtijutuissa. Teurastamisen represennoinnissa olennaista on videoiden luoma konteksti. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys perustuu Norman Fairclough'n kriittiseen diskurssianalyysiin. Kriittisen näkökulman tavoite on muuttaa yhteiskuntaa parempaan suuntaan tuomalla tutkimukseen yhteiskunnallisesti ja poliittisesti relevantteja aiheita ja epäkohtia. Muutoksen saavuttamiseksi tarvitaan muuttuvien valtasuhteiden ja rakenteiden näkyväksi tekemistä. Toisin sanoen tarkastelun kohteena on vallan ilmeneminen diskurssissa ja diskurssin valta. (Pietikäinen 2000, 193–201.)</p> <p>Ani harva suomalainen näkee nykyajassa teurastamista, puhumattakaan tuotantoeläimen teurastamisesta, omin silmin. Tutkimuskysymykseni ovat: Miten teurastamista representoidaan lehtijutuissa? Millaisina toimijoina teurastajat näyttäytyvät? Kenen ääni tulee kuuluviin? Valitsin eri tekstilajien tekstejä yhteensä 11kpl eri lehdistä. Analysoin juttujen otsikoita, teurastamisen ja teurastajien nimeämiskäytäntöjä, sanavalintoja, metaforia ja verbien käyttöä. Diskurssintutkija on kiinnostunut siitä, mitä valintoja on tehty ja mitä jätetty tekemättä, mitä resursseja käytetty ja jätetty käyttämättä, ja myös siitä, mitä näistä valinnoista seuraa. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 70–71.) Tutkimus auttaa ymmärtämään kieltä sosiaalisena toimintana, ja valottaa siihen liittyviä normeja, asenteita ja mielikuvia (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 170). Usein asiallinen viestintä välttelee vahvoja sivumerkityksiä sisältäviä sanoja. (Kuiiri 2012: 67.) Tämä näkyy aineistossani, jossa teurastajia nimetään ja heihin viitataan suoraan vain vähän. Kun heistä puhutaan, tällöin viitataan esimerkiksi <i>teurastamon työntekijöihin</i> tai <i>työntekijöihin</i>. Teurastaja-sanaa ei juuri käytetä, vaikka se on virallinen ammattinimike. Teurastajien toimintaa kuvataan – silloin kun kuvataan – usein verbikantaisilla substantiiveilla. Passiivin käyttö on erittäin yleistä. Passiivin ja nominalisaation valinnalle yhteistä on se, että niiden avulla hämärretään toiminnan tekijä tai vastuu (Fairclough 1997: 149). Aineistossa mainitaan koko joukko muita asiaan liittyviä toimijoita ja vastuullisia kuin itse teurastajat.</p> <p>Aineistosta nousi esiin muun muassa poikkeuksellisuutta ja ongelmanratkaisua korostava diskurssi, johon liittyy epäusko nähtyä materiaalia kohtaan. Mikäli teurastamoiden ongelmat tunnustetaankin, ne nähdään teknisesti ratkaistaviksi. Toinen keskeinen diskurssi on toimintatapojen ja eläinten kohtelun parantamisen diskurssi, mikä korostaa eläinsuojelullista näkökulmaa. Marginaalisiin osuus kuuluu eläintuotantoon kriittisesti suhtautuvalle eläinteollisuus ongelmana -diskurssille. Teurastamisen moraalista aspektia ja psykologista puolta ei juuri valtamedian jutuissa tuotu esiin. Ymmärrystä työn raskaudelle ja teurastamojen kiireelle löytyi sekä toimintatapojen ja eläinten kohtelun parantamisen diskurssista että eläinteollisuus ongelmana -diskurssista.</p>	
Asiasanat – Keywords kriittinen diskurssintutkimus, representaatio, teurastaminen, eläinsuojelu, moraalit	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 TUTKIMUSASETELMA JA AINEISTON KUVAUS	2
3 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS	5
3.1 Tutkimusotteena kriittinen diskurssianalyysi	5
3.2 Representaatio – mukaelma todellisuudesta	7
4 AINEISTON ANALYYSI	10
4.1 Teurastajien ja teurastamisen nimeämiskäytännöt	10
4.2 Videokuva Suomi-kuvan särkijänä	13
4.3 Kolme päädiskurssia: Vähän ylilyöntejä, lainvastaisia toimintatapoja ja lihansyönnin kauhea paradoksi	16
4.3.1 Poikkeuksellisuutta ja ongelmanratkaisua korostava diskurssi	18
4.3.2 Toimintatapojen ja eläinten kohtelun parantamisen diskurssi	19
4.3.3 Eläinteollisuus ongelmana -diskurssi	20
5 PÄÄTÄNTÖ	22
LÄHTEET	26

1 JOHDANTO

Ylen tutkivan journalismin ohjelma MOT julkaisi 26.10.2015 Oikeutta eläimille -yhdistyksen välittämää videomateriaalia suomalaisilta teurastamoilta. Videomateriaali on yksittäisten ihmisten vuosina 2013–2015 kuvaamaa. Eläintuotanto on ollut viime vuosina yhteiskunnallisen keskustelun aiheena, mutta eläinten kohtelusta ei juurikaan ole puhuttu. Vaikka salavideoita eläintuotannosta on tullut julki ennenkin, kyseiset videot ovat ensimmäisiä suomalaisilta teurastamoilta. Useimmiten on keskitytty puhumaan eläinten tuotanto-oloista ja lajityypillisestä käyttäytymisestä, mutta teurastamisesta on vaiettu. Sen lisäksi, että videot näyttävät ensi kertaa kuvaa teurastamoista ja teurastamisesta, ne ovat ensimmäisiä videoita, jotka näyttävät eläinten kanssa työskentelevien ihmisten toimintaa silloin, kun kukaan ei ole katsomassa. Videoilla näkyy siis selkeästi eläinten lisäksi laitosten käytäntöjä ja toimintatapoja, toisin sanoen toimintaa ja toimijoita. Olen kiinnostunut siitä, miten tätä toimintaa aineistossa kuvataan.

Nykypäivänä eläinkuvaamme vaikuttavat erityisesti media, markkinointi ja talous. Eläintuotanto on merkittävä teollisuudenala, jonka piirissä liikkuu valtavat rahasummat ja poliittiset intressit. (Aaltola 2014: 35.) Tämä asetelma luo otollisen maaston erilaisten mielipiteiden ja vastakkaisten näkemysten esiintuomiselle. Aihettani ei ole aikaisemmin tutkittu.

Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Miten teurastamista representoidaan lehtijutuissa?
- 2) Millaisina toimijoina teurastajat näyttäytyvät?
- 3) Kenen ääni tulee kuuluviin?

Tutkimukseni on aineistonsa puolesta erittäin ajankohtainen. Tuotantoeläinten asema on aihepiirinä juuri nyt yhteiskunnallisesti ja poliittisesti merkittävä, sillä maa- ja metsätalousministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan ehdotuksen voimassa olevan eläinsuojelulain uudistamiseksi. Lakiehdotuksesta laaditaan virkamiestyönä hallituksen esitys vuoden 2016 aikana, ja ehdotus annetaan eduskunnalle. Kokonaisuudistuksen on tarkoitus valmistua kuluvan hallituskauden aikana. (Eläinsuojelulain uudistaminen 2016.) Lain uudistamiseen liittyvään keskusteluun on osallistunut ja osallistuu monta tahoa: lainsäätäjät,

eläinsuojeluviranomaiset, tuottajat, järjestöt ja kansalaiset. Animalia ja Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto SEY vaativat, että eläintiloilla ja teurastamoilla on otettava käyttöön kansalaisille avoin, säännöllinen ja tehokas valvonta (Animalia & SEY 2016).

Utisten näennäisen objektiivisuuden alla on usein epätasapuolinen edustus sen suhteen, kenen ääni tulee kuuluviin ja miten. Toisia ääniä korostetaan, toisia taas marginalisoidaan. Jotkut äänet saavat painoarvoa olemalla osa toimittajan puhetta. Ääneen pääsy tai sen epääminen on valtakysymys. Ääneen pääseminen mahdollistaa toimijuuden. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 128.) Fairclough muistuttaa, että äänien verkon hierarkia on usein hienovarainen. Pinnalta katsottuna asian käsittely tai muotoilu voi vaikuttaa objektiiviselta. Toimittajat eivät kuitenkaan ole pelkästään selostajia, vaan myös tulkitsijoita, selittäjiä ja ihmisten tulkintojen ohjaajia. (Fairclough 1997: 108, 120.) Eläinoikeusliikkeen mediajulkisuutta tutkinut Pirita Juppi muistuttaa, että toimittajat eivät tee työtään tyhjiössä, vaan tukeutuvat muiden toimijoiden lailla kulttuurissa valmiiksi tarjolla oleviin tai määrittelykamppailun tuloksena tuotettuihin diskursseihin. Hänen mukaansa voidaan olettaa, että valtamedian lehtien välillä on jonkinlaisia eroja eri diskurssien näkyvyydessä ja painotuksissa, mutta ei varsinaisesti siinä diskurssien kokonaisuudessa, jota ne eläinoikeusliikkeestä kirjoittaessaan synnyttävät ja uusintavat. (Juppi 2004: 132.)

2 TUTKIMUSASETELMA JA AINEISTON KUVAUS

Eläinasia on ollut viime vuosina esillä, ja aiheeseen liittyviä teemoja on myös tutkittu jonkin verran. Tehotuotannon nykytilasta ovat kirjoittaneet esimerkiksi tietokirjailija ja toimittaja Elina Lappalainen kirjassaan *Syötäväksi kasvatetut* (2012) sekä Eveliina Lundqvist henkilökohtaisessa kirjassaan *Salainen päiväkirja eläintiloilta* (2014). Elina Lappalainen on myös *Talouselämä*-lehden toimittaja, ja on aineistossani mukana kommentti-jutulla. Sonja Hirvonen on kirjoittanut sosiologian gradun *Oikeutta eläimille? Eläinoikeudet Helsingin sanomien mielipidekirjoittelussa* 2014 ja Kaisa Karhu lihan ja tuotantoeläimen muuttuvista merkityksistä mainonnassa vuonna 2012. Juppi on tutkinut journalistiikan väitöskirjassaan eläinoikeusjulkisuuden diskursseja 2004. Viittaan tutkimuksessani joihinkin Jupin työssä käsiteltyihin diskursseihin. Hänen työssään korostuu yhteiskuntatieteellinen painotus, ja kielitieteellinen analyysi jääkin työssä vähemmälle.

Ylen MOT-ohjelman jälkeen teurastamoiden toimintaan liittyviä asioita käsiteltiin monissa sanomalehdissä ja verkkojutuissa. Valitsin lehdistä ja kanavista aineistoksi eri tekstilajeja, joita ovat uutinen, pääkirjoitus, kolumni, kommentti, tiedote ja ohjeistus. Tekstejä on yhteensä 11 kappaletta. Valitsin aineiston niin, että mukana on juttuja, joissa käsitellään nimenomaan teurastamon toimintaa, teurastamista tai teurastajia. Monet lehdet ja nettisivut reagoivat ohjelmaan päivän–parin aikana ja kyseisellä viikolla. Useat otsikot julistivat heti kyseessä olevan *teurastamokohun*. Juttuja ja kommentteja ilmestyi pelkästään viikon aikana niin paljon, että rajauksen tarpeellisuus tuli pian esiin. Työn kannalta lyhyet pikku-uutiset eivät tuntuneet relevanteilta. Ohjelma synnytti useita lehtijuttuja, joissa annettiin kommentoiva ääni esimerkiksi yhdelle alalla toimivalle lähituottajalle tai eläinlääkärille. Rajasin aineiston etsintävaiheessa pois sellaiset jutut, jotka perustuivat lähinnä yhden henkilön haastatteluun ja suoriin sitaatteihin tai lyhyeen hyvin yleisellä tasolla liikkuvaan uutisointiin. Puhtaat mielipidekirjoitukset jäivät myös rajauksen ulkopuolelle. Samoin rajasin pois esimerkiksi kauppojen kommentit asiaan. Pyrin siis valitsemaan moniäänisiä tekstejä lähteistä, jotka tavoittavat paljon lukijoita.

Aineistossani on mukana Helsingin Sanomien uutisjuttu, Ylen juttu, Maaseudun Tulevaisuus -lehden pääkirjoitus ja vieraskolumni, *Talouselämä*-lehden juttu ja toimittajan kommenttijuttu, MTV:n juttu, teurastamon tiedote, *Voima*-lehden välissä ilmestynyt *Oikeutta eläimille* -lehtisen juttu ja kolumni sekä *Eviran* ohjeistus kahtena versiona. Jutuissa

on myös kuvituskuvia, joista useat ovat pysäytyskuvia MOT-ohjelmassa näytetyiltä videoilta. Talouselämä-lehden kommentissa kuvat on toimittaja Elina Lappalaisen ottamia, ja ne on julkaistu jo aiemmin vuonna 2012 hänen kirjassaan *Syötäväksi kasvatetut*. Ylen jutussa on kuvan lisäksi graafinen yksinkertaistettu esitys teurastamisen kulusta. Otan tutkimuksessa huomioon mahdolliset kuvatekstit, mutta en käsittele kuvia sen enempää työn rajallisuuden vuoksi.

Etsin juttuja eri lähteistä valtamediasta marginaalisempaan mediaan, jota tässä edustaa Voima-lehti Oikeutta eläimille -liitteen kera. Voima-lehti on valtakunnallinen ilmaisjakelulehti, joka julkaisee välissään toisinaan muita liitteitä, kuten nyt tässä mukana olevan Oikeutta eläimille -lehtisen. Marginaalisuus ei kuitenkaan tarkoita pientä levikkiä, sillä lehden painos on 60 000 kpl¹. Maaseudun Tulevaisuus -lehti on lehden mediakortin mukaan maaseutuyrittäjän ammattilehti, joka on Suomen toiseksi luetuin päivälehti². Sen mukaan ottaminen on oikeastaan itsestänselvyyys, sillä se on merkittävässä asemassa nimenomaan maaseutuun ja tuottajiin liittyvissä puheenaiheissa. Lehden linjaa edustaa pääkirjoitus. Lehdestä on mukana lisäksi vieraskolumni, joka on Vihreiden puheenjohtajan Ville Niinistön kirjoittama. Helsingin Sanomat, Yle, MTV ja Talouselämä edustavat yleistä valtamediaa. Otin aineistoon mukaan Sastamalan teurastamon toimitusjohtajan kommentteihin perustuvan lyhyen uutisjutun, sillä hän oli ainoana henkilönä teurastamoiden puolelta mukana myös MOT-ohjelmassa kommentoimassa videokuvaa. Ohjelman mukaan suurempi teurastamo sen sijaan yritti estää videoiden julkaisemisen. Toisin sanoen pienen teurastamon toimitusjohtaja antoi kasvot toiminnalle, vaikka ei johtajan ominaisuudessa teurastamon varsinaisissa tiloissa työskentelekään. Muut olennaiset toimijat eli elintarviketurvallisuusvirasto Evira ja yksi teurastamoista ovat mukana aineistossa ohjeistuksella ja tiedotteella. Eviran tuotantoeläinten lopetukseen liittyvä ohjeistus on aineistossa mukana kahtena versiona: ennen kohua olleessa muodossa ja sen jälkeen päivitettyä versiona.

¹http://uusi.voima.fi/tiedostot/voiman_mediakortti2014_2.pdf 15.2.2016

²http://digi.viestilehdet.fi/ppu/MT_mediakortti_2016.pdf 15.2.2016

3 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, millä tavalla teurastamista kuvataan videoiden julkituksen jälkeen ilmestyneissä lehtijutuissa. Teurastamisen reprensoinnissa olennaista on tietysti videoiden luoma konteksti. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys perustuu Norman Fairclough'n kriittiseen diskurssianalyysiin. Ani harva näkee nykyään teurastamista, puhumattakaan tuotantoeläimen teurastamisesta, omin silmin. Emme elä enää yhteiskunnassa, jossa tuttu ja nimetty pihapossu teurastetaan omin käsin omalla kotitilalla. Teurastamiseen liittyvien diskurssien käsittely on merkittävää juuri siksi, että ihmiset ovat kyseisen aiheen tiimoilta täysin median välittämän tiedon ja kuvan varassa. Tarkastelen kandidaatintutkielmassani, miten teurastamista ja teurastajia representoidaan eli esitetään aineistossani. Tutkimus on laadullista sisällönanalyysiä.

3.1 Tutkimusotteena kriittinen diskurssintutkimus

Kielenkäyttö on sosiaalista ja yhteiskunnallista toimintaa. Se on aiheen, itsemme, toistemme, aikamme ja kulttuurimme kuvaamista. Maailma näyttäytyy erilaisena eri diskurssien kautta. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 52–53.) Diskurssi on siis ensinnäkin toiminnan tapa, keino toimia maailmassa ja suhteessa toisiin ihmisiin. Toiseksi se on myös representaation keino. Se ei oikeastaan ole pelkästään representoinnin väline, vaan maailman nimittämisen, järjestelyn ja rakentamisen tapa (Fairclough 1992: 63.) Diskurssin voima on tämä ympäröivän maailman kuvaamisen ja rakentamisen kyky, jota kriittinen diskurssianalyysi tutkii tutkiessaan kieltä niin yhteiskunnallisena tuotoksena kuin yhteiskunnallisena vaikuttajanakin. Jokainen teksti rakentaa osaltaan sosiaalisia identiteettejä ja suhteita sekä tieto- ja uskomusjärjestelmiä. Teksti käsitteenä pitää ymmärtää laajasti, koska sillä tarkoitetaan myös muuta kielenkäyttöä kuin kirjoitettua; myös puhe ja kuvat ovat tekstiä. (Fairclough 1997: 75–76.)

Sanat ja tekstit kantavat mukanaan sosiaalisia, kulttuurisia ja poliittisia merkityksiä ja konteksteja. Pietikäinen ja Mäntynen (2009: 120) kuvaavat tutkijan kannalta asian niin, että “diskurssintutkijan toinen silmä on tekstissä, toinen tähyää sen juuria”. Toisin sanoen diskurssianalyysi tarkoittaa sekä tekstien että käytäntöjen huomioimista – sekä diskurssikäytäntöjen että sosiokulttuuristen käytäntöjen huomioimista (Fairclough 1997: 28).

Diskurssikäytäntö tarkoittaa tekstin tuotantoon ja kulutukseen liittyviä prosesseja. Se toimii välittäjänä tekstin ja sosiaalisen ja kulttuurisen käytännön välillä. (Fairclough 1997: 81.) Fairclough (1992: 73) kuvaa asiaa yksinkertaisen laatikkomallin avulla. Keskiössä on **teksti**, jota ympäröi **diskurssikäytäntö** (tekstin tuottaminen ja kuluttaminen), ja molempia näitä ympäröi **sosiaalinen käytäntö**. Sama viitekehys kuvataan tuoreemmassa teoksessa *Miten media puhuu* (1997: 82). Sosiaalinen käytäntö on siinä sosiokulttuurinen käytäntö, mutta tarkoittaa samaa asiaa. Näihin käytäntöihin sisältyvät ideologiset oletukset ja taustalla olevat valtasuhteet ovat usein ihmisille näkymättömiä, mikä taas osaltaan mahdollistaa valtasuhteiden jatkuvuuden (Fairclough 1997: 75). Samoin ihmiset eivät useinkaan tiedosta omien käytäntöjensä seurauksia ja vaikutuksia sosiaalisiin rakenteisiin ja suhteisiin (Fairclough 1992: 72). Median käytännöllä on erityisen paljon merkitystä, sillä media toimii välittäjän asemassa julkisen ja yksityisen välillä ja heijastaa yhteiskunnan muutoksia. Yhteiskunnalliset ristiriidat tulevat ilmi moniaineksisisä teksteissä, jotka ovat analyysin kannalta kiintoisampia. Diskurssijärjestysten tutkimisella on merkitystä muillekin kuin analyytikoille itselleen. Analyysistä voi olla hyötyä yhteiskuntatieteille ja kulttuurintutkimukselle. (Fairclough 1997: 74, 83–87.)

Sosiaaliset ja kulttuuriset muutokset ilmenevät diskursiivisesti niin, että diskurssijärjestysten rajat tulevat uudelleenmäärittelyiksi. Tähän rajanvetoon liittyy toisinaan yhteiskunnallinen kiista. (Fairclough 1997: 77.) Asian voisi havainnollistaa niin, että joukossa huutaen yksilön tai pienen joukon ääni voi hukkaa suuremman joukon huudon alle. Tietyt äänet raikuvat kovempaa kuin toiset. Tiettyjä ääniä voidaan vaientaa, tiettyjä vahvistaa megafonein. Kun joku asia joutuu yhteiskunnassa uudelleen määrittelyn kohteeksi, todennäköisimmin asianomaiset intressiryhmät haluavat osallistua tähän määrittelykamppailuun. Siten representaatiot muuttuvat yhteiskunnallisten muutosten mukana. Asioiden määrittely ja merkityksellistäminen vaikuttavat sosiaalisiin käytäntöihin, mikä tässä tapauksessa tarkoittaa eläinten kasvatukseen ja lihantuotantoon liittyviä olosuhteita. (Karhu 2012: 42, 47.) Teurastamovideot ja niitä koskeva keskustelu kytkeytyvät laajempaan yhteiskunnalliseen neuvotteluun nykymuotoisesta eläintuotannosta sekä yleisemmin ihmisen ja eläimen suhteesta. Voidaan nähdä, että kyseessä on Fairclough'n sanoin yhteiskunnallinen kiista, jota käydään muun muassa mediassa määrittelykamppailun keinoin.

Diskurssintutkija on kiinnostunut siitä, mitä valintoja on tehty ja mitä jätetty tekemättä, mitä resursseja käytetty ja jätetty käyttämättä, ja mitä näistä valinnoista seuraa. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 70–71.) Tutkijan kiinnostuksen kohteena on erilaisten versioiden painoarvo, ei versioiden totuudellisuus. Toisin sanoen tutkija tutkii, millaiset merkitykset ovat vallalla, marginaalissa tai puuttuvia ja miksi. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 13.) Kriittisen diskurssianalyysin kriittisyys tarkoittaa juuri sitä, että myös piilossa olevat kielenkäyttötavat syy–seuraus-suhteineen otetaan huomioon (Fairclough 1997: 75). Tutkija tarkastelee sekä kieltä että kielen kautta kulttuuria ja yhteiskuntaa (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 13). Kriittisen näkökulman tavoite on muuttaa yhteiskuntaa parempaan suuntaan tuomalla tutkimukseen yhteiskunnallisesti ja poliittisesti relevantteja aiheita ja epäkohtia. Se on ennemminkin jaettu näkökulma ja tutkimuksellinen ote kuin teoria tai metodipaketti. Muutoksen saavuttamiseksi tarvitaan muuttuvien valtasuhteiden ja rakenteiden näkyväksi tekemistä. Kriittinen diskurssianalyysi sijoittuu siis kriittiseen teoriaan, mutta keskittyy kielenkäytön rooliin. Toisin sanoen tarkastelun kohteena on vallan ilmeneminen diskurssissa ja diskurssin valta. (Pietikäinen 2000: 193–201.)

3.2 Representaatio – mukaelma todellisuudesta

Representaatio tarkoittaa sananmukaisesti kuvailemista, esittämistä ja toteuttamista (Knuutila & Lehtinen, 2010: 10). Sitä tutkimalla voidaan tarkastella, millä tavoin ja millaisin keinoin maailmaa, ilmiöitä ja toimijoita kuvataan. Representaatiot kaiuttavat ja kierrättävät aiempia representaatioita esimerkiksi vahvistamalla tai muuttamalla niitä. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 56–57, 62.) Representaatio edellyttää joukon kielellisiä valintoja. Yksinkertaisimmillaan kielellisessä representaatiossa on kyse esimerkiksi sanavalinnoista. Väkivaltaisen kuoleman voi representoida vaikkapa tappona, murhana tai teurastamisena. Asiat voidaan esittää eri tavoin suorasti tai epäsuorasti, ensisijaisesti tai toissijaisesti. Analysoidessa olennaista on selvittää, mitkä ovat motiivit valintojen taustalla. (Fairclough 1997: 136–143.) Erilaiset representoinnin tavat vaikuttavat siihen, kuinka kova on representoidun ja representoijan ääni (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 127).

Käsitän representaation niin, että tietty representaatio on samalla sekä osa kuvailtua todellisuutta että todellisuuden mukaelma, yhdenlainen muotokuva. Samasta todellisuudesta välittyvä kuva voi olla myös aivan erilainen, ja kuvat voivat limittyä myös keskenään.

Representaatio ei siis ole kohteensa peilikuva. Sen sijaan se heijastelee kuvia myös tuottajastaan. Tämä on samalla koko diskurssintutkimuksen luonteen osa: tutkija voi välittää aineistosta kuvan tai kuvia, mutta ei täydellistä todellisuutta sanojen takana – sen tavoittamiseen tuskin on olemassa metodologista mahdollisuutta. Samalla tietysti tutkija itsekin tuottaa representaatioita.

Tekstien analyysi tarkoittaa sekä tekstien muotojen että merkitysten analyysiä. Fairclough'n sanoin merkityksiä voi toteuttaa vain muodoissa ja merkitysten eroavuus edellyttää muodollisia eroja. Kaikki tekstit sisältävät sekä eksplisiittisiä että implisiittisiä merkityksiä. Tekstissä ideologiat ovat upotettuina näihin implisiittisiin merkityksiin eli epäsuoriin ja sanomattomiin elementteihin. Ideologiset representaatiot verhoutuvat toimittajien, yleisön ja kolmansien osapuolien – kuten asiantuntijoiden ja poliitikkojen – yhteisesti jaettuun maaperään: luonnollistettuihin kielenkäyttötapoihin ja itsestäänselvyyksiin. Presuppositiot eli alkuoletukset ovat tällaisia epäsuoria oletuksia, joita ei sanota suoraan. Ne ovat osa tekstien intertekstuaalisuutta. (Fairclough 1997: 64, 79, 140–142.) Intertekstuaalisuutta ei tässä pidä käsittää vain sanojen tai ilmausten lainaamisena, vaan laajemmin tekstien välisinä näkyvinä tai näkymättöminä suhteina. Presuppositiot voivat tuoda esiin ääniä, jotka eivät ole aina edes tunnistettavissa tai jäljitettävissä (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 126).

Jonkin asian tapahtumisen representaatio vaatii kielellisen valinnan sen välillä, esitetäänkö tapahtuma nimenomaan tapahtumana vai tekona. Tapahtumalla ei välttämättä ole tekijää, mutta teolla on sekä tekijä että kohde. (Fairclough 1997: 143–144.) Esittämisen tapoja on monia. Passiivi ja nominalisaatio ovat esimerkiksi keinoja, joilla toimijan voi jättää syystä tai toisesta huomiotta. Nominalisaatio tekee toimista ja prosesseista tiloja ja objekteja ja muuttaa konkreettisen abstraktiksi. (Fairclough 1992: 182.) Passiivilauseella kuvataan asiaintiloja ilman, että tekijän tai muun keskeisen osallistujan identiteetti tulee ilmaistuksi (VISK § 1313). Puhuja tai toimija voi häivyttää itsensä taustalle, ja toiminta voidaan saada näyttämään väistämättömältä (Pälli 2003: 112).

Metaforia pidetään usein kaunokirjallisuuden keinoina. Todellisuudessa metaforia käytetään kaikenlaisessa kielenkäytössä, myös tieteellisissä ja teknisissä diskursseissa. Ne eivät ole pinnallisia tyyliseikkoja, vaan valintoja, joilla rakennamme todellisuutta jollain tavalla. Ne laajentavat kielellisten valintojen mahdollisuutta. Metaforat vaikuttavat perusteellisesti tietoihimme ja uskomuksiimme. (Fairclough 1992: 143, 194.) Otan tähän

esimerkin aineistosta. Muun muassa MTV:n jutussa haastateltu teurastamon toimitusjohtaja käyttää ilmausta “asiat ovat kunnossa”. Kunnossa oleminen on tavanomainen ilmaus, jota lähemmin tarkastellessa pääsee käsiksi uskomukseen, joka on tällaisen näkemyksen taustalla. Kunnossa oleminen viittaa siihen, että asia voi olla ehjä tai rikki, ja täten mahdollisesti korjattavissa, kuten joku esine. Metaforat leviävät kielenkäytössä kuten sanavalinnat ja vaikkapa tietyt nimeämisen tavat. Representaatioiden tutkimisen avulla päästään siis käsiksi laajempiin diskursseihin.

4 AINEISTON ANALYYSI

4.1 Teurastajien ja teurastamisen nimeämiskäytännöt

Kielitoimiston sanakirja antaa *teurastaa*-sanalle kaksi erilaista merkitystä: ‘tappaa teuraseläin ja käsitellä sen ruho määrätavalla’ sekä ‘tappaa säälimättä, raa’asti’. Hyvä toimintatapa teurastuksessa -hankkeen hyvän toimintatavan oppaan (2013: 8) mukaan teurastus tarkoittaa ‘ihmisravinnoksi tarkoitettun eläimen lopetusta’. Eviran ohjeistuksessa määritellään vielä, että *lopetus on tarkoituksellisesti aikaansaatu prosessi, joka aiheuttaa eläimen kuoleman*. Kielitoimiston sanakirjassa lopettaa-verbin kolmantena merkityksenä on sanan käyttö tappamisen yhteydessä, ‘(vars. haavoittuneen t. sairaan eläimen)’. Teurastaja (KS s.v. *teurastaja*) esitetään ammattinimikkeenä ilman muita merkityksiä.

Aineiston otsikoiden tarkastelu näyttää heti näkökulmien moninaisuuden. Helsingin Sanomien otsikko kertoo, että *aktivistit julkaisivat salaa kuvattuja videoita teurastamoilta*, ja että *eläimiä hakataan kepeillä ja laatikoilla*. MTV:n uutisjutun otsikko puhuu teurastamon näkökulmasta, että *laatikolla lyönti on valitettava ylilyönti, muuten nähdyt asiat ovat normaalia toimintaa*. Talouselämä-lehden uutinen korostaa *valvonnan tehottomuuden paljastumista*. Saman lehden kommenttijutun otsikko korostaa, että *julmuudet ovat jatkuneet vuosia*. Ylen jutun otsikko opastaa *oikeaoppisen teurastamisen* vaihe vaiheelta. Maaseudun Tulevaisuuden pääkirjoitus korostaa otsikossa sitä, että *eläinräökkäys on rikos*. Vieraskolumnisti tuo otsikkotasolle *eläinoikeudet*. Voima-lehden välisen Oikeutta eläimille -lehtisen jutun kysymysmuotoinen otsikko ja samassa lehdessä ilmestynyt kolumni ottavat kantaa sanavalinnoilla ja metaforilla *Miksi eläimiä lyödään?* ja *Taistelu hulluutta vastaan*.

Eviran teurastamiseen liittyvässä ohjeistuksessa otsikko muuttui kohun myötä. Vanhempi versio ennakoii listaa: *Yleiset vaatimukset tuotantoeläinten lopetuksessa ja teurastuksessa*. Kohun jälkeisessä versiossa vaaditaan nesessiivirakenteen avulla: *Eläinten hyvinvointi on turvattava myös teurastuksen ja lopetuksen aikana*. Dokumenttiin on lisätty tekstiä yli neljän kappaleen verran. Uusi tekstiosuus on heti dokumentin alussa. Vanha teksti seuraa uutta sellaisenaan. Otsikon jälkeisessä uudessa ingressissä vaaditaan: “Eläinten lopetus- tai teurastustoimintaa harjoittavan on huolehdittava siitä, että eläimiä varjellaan kaikelta vältettävissä olevalta kivuilta, tuskalta ja kärsimykseltä lopetuksen ja muun lopetuspaikassa tehtävän eläinten käsittelyn aikana.” Tämä on siis sanomaton, mutta suora

viittaus juuri tähän teurastamokohuun. Lisätyssä tekstissä puhutaan vastuusta, toimintaohjeistosta ja valvontamenettelyistä. Vastuu osoitetaan suoraan toiminnanharjoittajalle, jonka *on vastuussa siitä, että sen työntekijät kohtelevat lopetettavia eläimiä hyvin.*

Koska tutkin teurastamiseen ja teurastajiin liittyviä representaatioita, on luontevaa tarkastella näiden nimeämiskäytäntöjä. Nimeäminen on valinta, joka voi tuoda esiin arviointia ja ja kannanottoja. Usein asiallinen viestintä välttelee vahvoja sivumerkityksiä sisältäviä sanoja. (Kuiri 2012: 67.) Aineistossa teurastajia nimetään nimikkeellä vain vähän, koska heihin viitataan suoraan vain vähän. Kun heistä puhutaan, tällöin viitataan *teurastamon työntekijöihin* tai *työntekijöihin*. Maininnat saavat myös muodot *teurastaja*, *teurastukseen osallistuva henkilöstö* ja *tainnutuksesta vastaava henkilöstö*. Teurastamon tiedotteessa ei käytetä lainkaan sanoja teurastaminen, teurastaa tai teurastaja. Teurastaja-sanan, mikä on kuitenkin virallinen ammattinimike, sijaan käytetään sanoja *henkilöstö*, *henkilökunta*, *työntekijä* ja *tainnutuksen tekevä henkilö*. Teurastaja-sanaa ei käytetä Eviran ohjeistuksessakaan. Teurastajiin siis viitataan eniten Eviran ohjeistuksessa ja tiedotteessa, mutta vaihtelevilla henkilökuntaan liittyvillä nimityksillä. Viittaaminen on kyseisten tekstilajien takia pakollista toisin kuin esimerkiksi pääkirjoituksessa, kolumnissa tai Helsingin Sanomien jutussa – näissä jutuissa teurastajia ei nimetä, paitsi yhden kerran HS:n jutun kuvatekstissä (*teurastamon työntekijä*).

Näen, että vähäinen ja etäännyttävä viittaaminen kertoo pääasiassa siitä, että aiheeseen liittyy paljon teemoja yleisestä eläinsuojelukeskustelusta käytännön seikkoihin ja lakitekniisiin asioihin. Toisin sanoen useimmiten fokus ei ole itse videoiden sisällössä. Yhteisesti jaettu tapa on korostaa henkilöiden persoonien sijaan heidän ammatillista rooliaan. Toisaalta voisi kuvitella, että nimenomaan kontekstin ennennäkemättömyys ja nähty toiminta olivat antaneet aiheita toimijoiden yksilöllisempään ja tarkempaan käsittelyyn ja nimeämisen vaihteluun. Tilanne olisi varmasti täysin toinen, jos olisin tutkinut vaikkapa blogin tai foorumin ketjun kommentteja tai mielipidepalstojen kirjoituksia. Todennäköisesti näistä löytyisi värikkäämpiä ja provosoivampia nimeämiskäytäntöjä.

Aineistossa mainitaan koko joukko muita asiaan liittyviä toimijoita ja vastuullisia kuin itse teurastajat: Oikeutta eläimille -yhdistys, Evira, eläinlääkärit, tarkastuseläinlääkärit, eläinten hyvinvoinnista vastaava henkilö, teurastamon laatupäällikkö, liha-ala, lihateollisuus, lihayhtiöt, ala, viranomaiset, eläinsuojelun ammattilaiset, tuottajat, muu ruokaketju, Sipilän

hallitus, teurastamon toimitusjohtaja ja S-ryhmä, marketkaupan johto ja auditoija. Talouselämän juttu kiinnittää huomion siihen, että teurastamon laatupäällikkö toimii oman työnsä ohessa eläinten hyvinvoinnista vastaavana henkilönä, jonka nimittäminen vaaditaan lopetusasetuksessa. Vastaava kytkös oli nähtävissä myös pienemmän teurastamon kohdalla, jossa kyseiseen tehtävään oli nimitetty toimitusjohtajan vaimo. Lisäksi äänen saavat HKScanin laatu- ja vastuullisuusjohtaja ja Eviran lihantarkastusyksikön johtaja. Vaikuttaa siltä, että vastuuta pallotellaan eri tahoille, kunnes vastuu hajaantuu niin, ettei kukaan enää tunnista omaa vastuutaan (Aaltola 2015: 292). Kuluttajalle tai yksilölle vastuuta ei näköjään haluta vierittää.

Yritin tietysti etsiä juttuja, joissa kyseiset teurastajat olisivat olleet äänessä, mutta sellaisia ei löytynyt. Jutussa Miksi eläimiä lyödään? on haastateltu sosiologi Saara Kupsalaa. Jutussa viitataan tutkimuksiin, joissa on huomattu, että *teollisen eläintuotannon brutaalius vaikuttaa yksilön psykologiaan*. Kyseisten tutkimusten haastatteluissa teurastamotyöntekijät ovat kertoneet *inhimillisyyden häviämisen tunteesta*. Tätä puolta ei muussa aineistossa tule lainkaan esiin. Sen sijaan ymmärrystä työn raskaudelle ja kiireelle löytyy vähän. Työn sanotaan olevan *vaativaa, huonosti palkattua, aika kiireistä* (HS:n jutussa Oikeutta Eläimille -yhdistyksen Muurimaa) ja teurastustahdin *kiivasta* (vieraskolumnisti Niinistö).

Teurastajien toimintaa kuvataan – silloin kun kuvataan – usein verbikantaisilla substantiiveilla: *hakkaaminen, sähköpiiskan käyttö, tainnutusten epäonnistuminen, kohtelu* (VISK § 221). Nominalisointi kadottaa toimijuutta ja osallistumista (Fairclough 1997: 147). Toinen tekijyyden häivyttämisen keino on passiivin valinta. Passiivin ja nominalisaation valinnalle yhteistä on se, että niiden avulla hämärretään toiminnan tekijä tai vastuu (Fairclough 1997: 149.) Passiivin käyttö on koko aineistossa nimenomaan teurastamiseen ja toimintaan liittyvien verbien osalta erittäin yleistä: eläimiä *hakataan, piiskataan, potkitaan*, ohjeistuksia *noudatetaan*. Teurastamon tiedote on passiivin käytön yleisyydessä omaa luokkaansa. Tekstissä puhutaan teurastusprosessin muutoksista ja kehittämisestä esimerkiksi verbeillä *on täsmennetty, on ohjeistettu, on korostettu, on päätetty* ja *suunnittelu on käynnistetty*. Passiivin avulla “prosessin kehittämistä” kuvataan ilman, että lukijalle käy selväksi, kuka oikeastaan tekee tai kuka on tekemisestä vastuussa. Tekstissä käytetään viisi kertaa *käynnistämistä*, mikä vaikuttaa dynaamiselta toiminnalta. Ensimmäinen käynnistäminen tulee jo otsikossa *on käynnistänyt teurastusprosessin kehittämisen*. Lisäksi on käynnistetty *selvitykset, muutosten suunnittelu, työ ja toimenpiteet*.

Kehittämisen ja muutoksen toistamisen kautta tekstiin rakentuu toimintaa korostava tunnelma. Koko organisaatio näyttäytyy toimijana, vaikkakin passiivin käyttö, kapulakielinen sanasto ja abstraktit verbit hämärtävät, mistä konkreettisesti onkaan kyse. Kuten edellä totesin, tiedote ei puhu varsinaisesti teurastamisesta. Sen sijaan teurastamista käsitellään tietynlaisena tapahtumien ketjuna, prosessina (*teurastusprosessi*). Sanastossa keskitytään puhumaan tainnutuksesta prosessin olennaisena teknisenä osana, sekin vielä omana prosessinaan (*tainnutusprosessi*). Tainnuttamiseen liittyy monta yhdyssanaa: *tainnutuskohta*, *tainnutuslataus*, *varatainnutuspistooli*, *tainnutuskarsina*, *tainnutuskehto* ja *tainnutusvälineet*. Teurastaminen toimintana kuuluu niin kiinteästi teurastamon olemukseen, että sitä ei ikään kuin ole tekstin maailmassa edes olemassa: on luonnolliselta tuntuva tainnuttamiseen keskittyvä prosessi, jonka osia ollaan valmiita “kehittämään”. Tekstin virkakielimäisyys ja ammattisanasto kutsuvat lukijan hyväksymään tämän maailman itsestäänselvänä.

4.2 Videokuva Suomi-kuvan särkijänä

Aineistosta nousee esiin laajasti suomalaisuus-diskurssi: kuva rehellisestä ja puhtaasta maaseudusta. Mielikuva kotimaisen maatalouden ja ruoantuotannon puhtaudesta ja hyvydestä elää yhä vahvasti ihmisten käsityksissä ja kielenkäytössä. Olemme tottuneet näkemään iloisena laiduntavia lehmiä maitopurkkien kyljissä ja tennistä pelaavia kanoja munakannoissa. Mielikuva suomalaisesta laadusta on muotoutunut alkuoletukseksi. Tämän mielikuvan tukeminen näkyy teurastamon nettisivuilla tiedotteen yläpuolella sloganissa “Suomalaista lihaa tinkimättömällä työllä!” ja teurastamon nimen alapuolella tekstissä “Suomalaista lihaa vuodesta 1979”. Eläinten kasvatusta ruoaksi esitetään mainoksissa ikään kuin ankkurina, joka pitää meidät kiinni aidossa ja perinteisessä suomalaisuudessa. Kansallisuusmyytillä luonnollistettu eläintuotanto asettuu eettisen kyseenalaistamisen ja kritiikin yläpuolelle. (Kotilainen 2015: 253.)

Tähän lintukotomaiseen asetelmaan salakuvaaminen tekee särön. Salaa kuvattuja videoita eläintuotannosta on julkaistu vuodesta 2007 alkaen Ylen lisäksi internetsivuilla³. Kuvat ja videokuvat sikaloista, kanaloista, navetoista ja turkistarhoilta ovat tuoneet julki näkymän, mikä eroaa räikeästi mainonnan kuvituksista ja lastenkirjallisuuden luomasta tutusta eläinkuvastosta. Menneiden vuosikymmenten kuvasto ei vastaa nykypäivää.

³ Videoita on nähtävillä osoitteissa tehotuotanto.net, sikatehtaat.fi, eläintehtaat.fi. Katsottu 1.2.2016.

Lihankulutus on kasvanut ja teurasmäärät ovat olleet globaalisti nousussa (Kupsala 2015: 77). Suomessa teurastetaan teurastamoissa nykyään noin 2 144 000 sikaa, 266 600 nautaa ja 47 000 lammasta vuodessa (Tike 2014). Aineistossa idyllisen Suomi-kuvan särkyminen näkyy epäuskona videoilla nähtyä toimintaa kohtaan. Maaseudun Tulevaisuus -lehden päätoimittaja muotoilee, että *tällaisia kuvia harva olisi uskonut Suomesta näkevänsä*. Toisin sanoen kaikenlaista voi nähdä, mutta ei Suomessa. Asiantuntijakin ilmoittaa, että *on tottunut näkemään tällaista materiaalia ulkomaisista teurastamoista*. Kokemuksesta huolimatta kyseisen materiaalin näkeminen *on suututtavaa*. Se ei selvästikään sovi yhteisesti jaettuun Suomi-kuvaan. Tunneilmaisu on peräisin suorasta lainauksesta. Ilmaisun muoto on nimittäin *suututtavaa*, joskaan en voi lukijana tietää, onko toimittaja muuttanut muotoa. Haastateltava, joka on eläinlääkäri ja dosentti, voisi toki sanoa asian vieläkin suuremmin tunnekausatiivilauseen prototyypillä kokijaobjektilla ja verbillä: minua suututtaa (VISK § 905). Tässä tapauksessa suuttumuksen ilmaus ja merkitys on toki selvä, mutta etäännyttävyyden verran mahdollisesti sanojan asiantuntija-aseman vuoksi. Vieraskolumnisti ei poliitikkona tuo esiin omaa tunnettaan, mutta hän vetoaa tuntemiinsa eläintilallisiin, *jotka hekin järkyttyivät kuvista*. Näistä ilmauksista nähdään, että videomateriaali on todella herättänyt tunteita, vaikka niiden rooli ei olisikaan jutuissa erityisesti näkyvillä.

Länsimaiseen filosofiseen perinteeseen on pitkään kuulunut järjen ja tunteiden erottelu. Järkeä ja rationaalista ajattelua on korostettu, ja tunteita puolestaan väheksytty. Tunteiden korostamista ja niiden ohjailtavana olemista on pidetty kehittymättömän ja naiivin ihmisen merkinä. (Aaltola 2004: 171.) Tunnereaktioita sivuuttava ja toimintaa normalisoiva näkemys löytyy aineistosta teurastamon toimitusjohtajalta ja Helsingin Sanomien jutussa haastateltavalta elintarviketeollisuusliiton toimitusjohtajalta. He puhuvat kaupunkilainen kauhistuu -diskurssista käsin: teurastaminen näyttää *kauhistuttavalta* ja *ihan kauhealta* ja videokuvat *erityisen rajuilta* niille, jotka eivät ole *teurastamohommaa* ennen nähneet. Kaupungistumista ja luonnosta vieraantumista on käytetty ennenkin kritisoitaessa eläintensuojelijoita (Aaltola 2004: 38–39 & Juppi 2004: 199). MTV:n jutun alussa on videoklippin, jonka alareunaan on kirjoitettu: “VAROITUS! EI HERKILLE! Video teurastamojen raakuudesta”. Jutun lopussa kerrotaan, että video on editoitu, ja siitä on *siistitty pois materiaalin järkyttävin osuus*. Isoin kirjaimin kirjoitettu varoitus on iltapäivälehtien tyyliä poikkeus aineistossani. Tunteiden ja affektiivisten ilmausten välttäminen ikään kuin asiallisen ja neutraalin kielenkäytön vaatimuksen vuoksi mediassa

voikin johtaa vääristymiin. Mikäli tunnereaktiot ja tunteidenilmaisuus siistitään kielenkäytöstä pois, sillä on tietysti vaikutuksia diskurssien rakentumiseen, kuten sanastoon, teknisen kielenkäytön suosimiseen ja niin edelleen.

Epäuskon lisäksi suomi-kuvaan sopimattoman materiaalin näkeminen aiheuttaa kieltämistä ja vähättelyä. Teurastamon toimitusjohtajan mukaan *yleensä asiat ovat suomalaisilla teurastamoilla kunnossa*. Lieventävään puhetapaan yhtyy Ylen juttu *oikeaoppisen* teurastamisen selostuksellaan: juttu havainnollistaa, *miten teurastus sujuu suomalaisella teurastamolla normaaleissa olosuhteissa*. Oletus siis on, että satojen tuntien videomateriaali ei edusta normaaleja olosuhteita, vaan kyse on *epäkohdistista*. Uutisgrafiikka yksinkertaisine piirroskuvineen ja teksteineen yksinkertaistaa teurastamisen toiminnan neljään osaan: purkuun, tainnutukseen, verenlaskuun ja ruhon käsittelyyn. Yksinkertaistetusta kaaviosta ja kuvauksesta puuttuu esimerkiksi todellisuudessa toimintaan liittyvä nautojen liike ja äänet sekä sähköpiiskan ja muiden eläinten ajamiseen tarkoitettujen välineiden käyttö. Tällä tavalla asiaa käsitellessään Ylen juttu liittyy samankaltaiseen mekanistiseen näkemykseen teurastamisen prosessinomaisuudesta kuin teurastamon tiedotekin.

Myös Ylen jutussa on paljon passiivin käyttöä: *naudat kävelytetään, kiinnitetään, nostetaan* roikkumaan, *pistetään* ja *viilletään*. Kyse ei kuitenkaan ole tekijyyden häivyttämisestä, sillä myös aktiivista toimintaa kuvataan: *teurastamon työntekijä pystyy tähtäämään pulttipistoolilla* ja *teurastaja irrottaa ruhosta pään*. Tosin juttu kertoo asiantuntijasta yleisesti, eikä viittaa suoraan videoilla nähtyihin henkilöihin. Jutussa on kuitenkin kaksi huomiotaherättävää konditionaalnin käyttöä. Eläinten purku -osiossa kerrotaan passiivissa ja preesensissä asioiden etenemisestä siinä vaiheessa, kun naudat tulevat teurastamoon. Sitten tulee konditionaali: “Jos odotusta on yli 12 tuntia, eläimet pitäisi ruokkia ja lypsää.” Tästä syntyy kuva, että näin ei kuitenkaan tapahdu. Juttu jatkuu taas preesensillä. Verenlasku-osiossa passiivin ja preesensin jälkeen käytetään taas konditionaalia: “Nautojen verenlasku tulisi aloittaa mahdollisimman nopeasti”. Tämä on viittaus videoihin, sillä verenlaskun ongelmat olivat yksi keskeinen asia, mikä videoilta tuli ilmi. Konditionaali on suunnittelun, ennustamisen ja kuvittelun modus. Näissä esimerkeissä näyttää siltä, että toivottavat tilanteet – ruokkiminen, lypsäminen ja nopea verenlasku – ovat olemassa vain kuviteltuina, eivätkä todellisen maailman asiointiloina. Kysymys on tällöin intensionaalisesta asiointilasta, siis mahdollisuudesta yhtenä ajateltavissa olevana vaihtoehtona. (VISK § 1592.)

Konditionaalinen tulkitseminen suhteessa kontekstiin antaa mainituista seikoista tietoa myös lukijalle, joka ei ole nähnyt videoita tai MOT-ohjelmaa.

Suomalaisuuden korostaminen normaaliuden yhteydessä sopii Suomessa on kaikki paremmin -oletukseen. Tämä osaltaan johtaa keskustelun suunnan poikkeusta ja ongelmaa korostavaan diskurssiin. Se taas tarkoittaa sitä, että asiaan löytyy ratkaisu, minkä jälkeen ongelma on hoidettu pois päiväjärjestyksestä. Tästä esimerkkinä toimii teurastamon toimitusjohtajan lause: “Se laatikolla lyönti on valitettava ylilyönti, mutta nämä henkilöt eivät ole meillä enää töissä.” Toimitusjohtajan käyttämä sanavalinta *ylilyönti* on huomionarvoinen. Sanaa on käytetty muuallakin uutisoinnissa. Poikkeuksellisuutta ja ongelmanratkaisua korostavasta diskurssista kirjoitan vielä lisää jäljempänä.

Suomalaisuus-diskurssiin mahtuvat myös Suomen maineen ja julkisuuskuvan ulottuvuudet. Teurastamokohu *asettaa väistämättä Suomen eläinsuojelusäädösten valvonnan kiusalliseen valoon*. Ruoantuotannon todellisuuden salaaminen ei tee hyvää *suomalaisen ruoan tarinalle*. Eläinasia on myös suomalaisen politiikan asia. Valistuneille kuluttajille annettujen lupauksen pettäminen *olisi karhunpalvelus kotimaiselle ruualle ja sen tuottajille*. Seuraavat kolme tekstiä tekevät poikkeuksen suomalaisuus-diskurssiin: Elina Lappalaisen kommentti Talouselämä-lehdessä, Oikeutta eläimille -lehtisessä julkaistu juttu Miksi eläimiä lyödään? ja Antti Nylénin kolumni. Näille teksteille yhteistä on se, että materiaalin näyt eivät tulleet yllätyksenä. Jutuista löytyy teurastajiin liittyviä verbejä aktiivissa. Lappalaisen mukaan *työntekijät osoittivat törkeää piittaamattomuutta ja julmuutta eläimiä kohtaan*. Hänen näkemyksensä mukaan *työntekijöiden toiminta näytti ammattitaidottomalta sähläämiseltä*. Miksi eläimiä lyödään? -jutussa selostetaan aluksi videoiden tapahtumia aktiivissa: *työntekijä kävelee, lyö, lähtee* eläimen perään ja *antaa* sähköiskun. Myös Lappalainen kirjoittaa videoiden toiminnasta aktiivissa: *työntekijät hakkasivat lampaita laatioilla ja kiskoivat rajusti villoista*.

4.3 Kolme päädiskurssia: Vähän ylilyöntejä, lainvastaisia toimintatapoja ja lihansyönnin kauhea paradoksi

Aineistossa on mukana monenlaisia ääniä. Kentän äärilaidoilla ovat teurastamon oma tiedote ja Oikeutta eläimille -lehtisessä julkaistu Antti Nylénin kolumni. Teurastamon tiedote ja Maaseudun Tulevaisuuden pääkirjoitus jakavat saman diskurssin, jota sopii nimittää Jupin

(2004: 202–204) työn mukaan kriminalisoivaksi diskurssiksi. Diskurssissa ei pohdita ratkaisuja konfliktitilanteeseen. Mittapuuna toimii yksiselitteisesti laki. Tällöin koko moraalinen problematiikka onnistutaan välttämään. Kriminalisoivalle diskurssille tyypillistä on byrokraattinen, näennäisen neutraali kielenkäyttö ja rikosoikeudellisten termien käyttö. (Mp.) Tiedotteen kielenkäyttö noudattelee byrokraattista kielenkäyttöä kuvaamalla teurastusta prosessina ja prosessin kehittämistä. Tiedote sisältää alakohtaista sanastoa: *tainnutuslataus, sähköpiiska ja eläinten kulkuränni*. Eläinten kärsimys ja teurastaminen etäännytetään hygienistisellä ja teknisellä kielellä (Kupsala 2015: 80).

Paimion teurastamo vetoaa tiukkaan elintarvikelainsäädäntöön. Laki kieltää *asiattomien henkilöiden* päästämisen laitokseen. Teurastamo ei voi *sallia* hallitsematonta ulkopuolisten pääsyä, eikä *hyväksyä* salaa kuvaamista tai kuuntelua. Tiedotteesta käy ilmi, että teurastamo on jättänyt poliisille tutkintapyynnön salakuvaamisen vuoksi. Lakiin vetoaminen on yritys viedä huomio pois siitä, että teurastaminen on Suomessa tarkoin näkymättömissä pidettyä toimintaa, jolle näkymättömyys on tärkeä seikka, ehkä jopa elinehto. Salaa kuvaaminen siis ikään kuin loukkaa tätä näkymättömyyttä. Niin ikään lakiin vetoaa Maaseudun Tulevaisuus -lehden pääkirjoitus, jonka otsikko on *Rääkkääminen on rikos*. Alaotsikko kysyy *Ajoiko Oikeutta Eläimille -yhdistys omaa vai eläinten asiaa?* Sama kysymys myös päättää lyhyen tekstin, joten näkökulma on todella painotettu. Sen sijaan, että päätoimittaja syyttäisi teurastajia tai teurastamoita eläinrääkkäyksestä, syytetyn paikalle joutuu Oikeutta eläimille -yhdistys. Retorinen kysymys on interrogatiivimuotoinen lausuma, johon ei odoteta niinkään vastausta kuin samanmielisyyden osoitusta. Retorinen kysymys tuo esiin tietynlaisen käsityksen, joka on oletettavasti keskustelijoiden, tässä tapauksessa Maaseudun Tulevaisuus -lehden lukijakunnan, jakama. Se toimii väitteenä, johon puhuja sitoutuu ja joka tavallaan sisältää sekä kysymyksen että siihen tarkoitetun vastauksen. (VISK § 1705.)

Aineistossa toista laitaa edustaa kolumnisti Antti Nylénin tekstin Taistelu hulluutta vastaan. Hän tuo oman kasvissyöjän positionsa esiin heti tekstin alussa kertoessaan siitä, milloin ja miten lopetti lihansyönnin. Kolumni poikkeaa erittäin paljon tiedotteesta kielellisesti. Kirjoittaja käyttää paljon metaforia ja vertauksia. Nylén puhuu laajasti eläintuotannosta, lihateollisuudesta ja lihansyönnistä. Teksti sijoittuu kuitenkin teurastamovideoiden nostattaman mediakeskustelun kontekstiin. Tämä käy ilmi esimerkiksi nyt-sanan käyttämisestä: *nyt kuvaan tulevat eläinteollisuuden vallankäyttäjät, ihmiset, ja*

samalla aktiivinen väkivalta. Kyseinen lause on samalla kolumnin ainoa, jossa viitataan videoiden teurastajiin, tosin geneerisellä *ihmiset*-sanalla. Pääasiassa kolumnin ajankohtainen tilannekonteksti tulee esiin siitä ympäristöstä, jossa se on julkaistu: tietynlaisia aiheita käsittelevän teemalehtisen osana. Sanan *aktiivinen* käyttäminen tuo lukijalle vastakohtaparin kautta mieleen sanan passiivinen. Passiivinen väkivalta tässä parissa on koko eläintuotannon rakenteellinen kehys, aktiivinen väkivalta ikään kuin jäävuoren huippu.

Teurastus kuulostaa erilaiselta, mikäli sitä kuvaa prosessina tai aktiivisena väkivaltana. Kolumnissa fokus on laajemmassa ihmisten ja eläinten välisen suhteen kuvauksessa: eläinteollisuus on *epäkohta* ja hulluuteen vertautuva *sairaus*. Tässä onkin kiinnostava peilaus: *epäkohta*-sana toistuu aineistossa esimerkiksi teurastamoiden käytännöistä puhuttaessa, mutta Nylénin käyttämänä sana laajentuu merkitsemään koko kokonaisuutta. Sanastoon kuuluu esimerkiksi *moraalinen piittaamattomuus*, *kognitiivinen dissonanssi* ja *totuus*. Moniäänisyys näkyy hyvin selvästi lainausmerkkien käytössä. Nylén sijoittaa lainausmerkkeihin viranomaiskielen mukaisia sanoja (*“epäkohtia”*, *“hyvinvointi”*), jotka hän näin asettaa satiirin kohteeksi. Kolumni kuuluu Jupin (2004: 214–218) työtä mukaillen politisoivaan diskurssiin. Nimestä huolimatta politisoiva ei tarkoita perinteisesti poliittista intentiota, vaan diskurssi ottaa etäisyyttä valtiolliseen politiikkaan ja luottaa ihmisten oma-aloitteisuuteen ja ruohonjuuritasolta lähtevään muutokseen. Diskurssin osoittama moraaliskulttuurinen haaste – eläinsuhteen uusjärjestys – on silti myös poliittinen haaste. (Emp.) Nylén näkee kasvissyönnin ratkaisuna eläinteollisuuden problematiikkaan. Jaan seuraavaksi aineiston kolmeen pääkategoriaan suhteessa videolla nähtyyn toimintaan ja teurastamiseen yleisemminkin.

4.3.1 Poikkeuksellisuutta ja ongelmanratkaisua korostava diskurssi

Yksi kategoria sisältää ne äänet, jotka näkevät eläintuotantoon liittyvät asiat ongelmattomina tai ainakin melko ongelmattomina. Epämukavien asioiden tapahtuminen kiistetään tai kuvataan poikkeustapauksina (Aaltola 2015: 292). Diskurssin voisi nimetä juuri **poikkeuksellisuutta ja ongelmanratkaisua korostavaksi diskurssiksi**. Tätä näkemystä edustaa selkeästi teurastamon tiedote ja teurastamon toimitusjohtaja MTV:n jutussa. Myös Helsingin Sanomissa jutun viimeisen äänen saava elintarviketeollisuusliiton toimitusjohtaja näkee, että *alalla noudatetaan säädöksiä aika hyvin*. Näkemyksen sijoittaminen jutun

loppuun on toimittajan valinta. Näennäisen moniäänisen jutun huipennus ja lopputulema on siis se, että kohusta huolimatta lukijalle jää viimeisemmäksi mieleen helpottava synninpäästö: tilanne on hallinnassa. Talouselämän jutussa haastateltu erään teurastamon laatupäällikkö kokee, että ongelmat eivät ole rakenteellisia, vaan johtuivat *yksittäisten työntekijöiden hätäntymisestä ja ylilyönneistä*. Jos ongelmat tunnustetaan, ne nähdään teknisesti ratkaistaviksi. Sanaston tasolla on siis kyse muun muassa *vääristä toimintatavoista, henkilökunnan koulutuksesta ja rakenteellisista muutoksista*. Diskurssissa korostetaan lakia, omavalvontaa, teurastamojen tilojen suunnittelua ja viranomaistoiminnan keinoja; nykyinen eläintuotanto on pääosin toimiva järjestelmä ja teurastamoiden toiminta on tavanomaista.

4.3.2 Toimintatapojen ja eläinten kohtelun parantamisen diskurssi

Toiseen kategoriaan liittyy eläinsuojelullinen näkökulma. Nimitän näkökulman jakavia ääniä **toimintatapojen ja eläinten kohtelun parantamisen diskurssiksi**. Tätä edustaa selkeimmin Elina Lappalaisen kommentti. Sanaston tasolla kategoria ilmenee muun muassa *tarpeettoman kivun välttämisenä ja minimoimisena*. Tarpeeton kipu on eläinasiassa tuttu sanapari. Helsingin Sanomien jutussa sana tarpeeton vilahtelee tiuhaan. Haastateltu eläinsuojeluasiamies mainitsee tarpeettoman väkivallan ja tarpeettoman kärsimyksen välttämisen. Väkivalta-sanalla käytettynä tarpeeton kuulostaa kuitenkin kummalliselta: onko siis olemassa tarpeellista väkivaltaa? Väkivalta (KS s.v. *väkivalta*) tarkoittaa ‘ruumiillista koskemattomuutta, oikeuksia t. etuja loukkaava t. jkta t. jtk vahingoittava voimakeinojen (vars. ruumiillisen voiman) käyttöä’. Lappalaisen mukaan eläimelle voi antaa *arvokkaamman lopun*, kunhan teurastamon toimintatavat ja rakenteet *olisivat kunnossa*. Tässä tulee jälleen esiin kunnossa olemisen metafora. Toisaalta tässä on yhtymäkohtia edellisessä otsikossa käsiteltyyn diskurssiin teknisten ratkaisujen osalta, mutta pääpaino on eläimen hyvinvointiin liittyvissä seikoissa.

Maaseudun Tulevaisuus -lehden pääkirjoitus osallistuu diskurssiin seisomalla tuottajien ja ruokaketjun kanssa samassa linjassa tuomien *eläinten kaltoinkohtelun jyrkästi*. Samassa lehdessä kirjoittava vieraskolumnisti sekoittaa käsitteellisesti eläinten oikeudet ja eläintensuojelun. Käsitteet viittaavat kolumnissa samaan linjaan, mikä on otsikosta *Eläinoikeudet ovat kaikkien etu* huolimatta nimenomaan eläinsuojelullinen. *Tarpeettoman kärsimyksen välttämisen ratkaisuksi* ehdotetaan valvontaa, eläinsuojelun ammattilaisten ja

tuottajien yhteistyötä ja poliittisia päätöksiä. Eläinsuojelunäkökulma tarkoittaa sitä, että eläintuotanto on oikeutettua, mikäli tuotannossa huomioidaan eläimen hyvinvointi ja nimenomaan kivun välttäminen (Aaltola 2004: 43). Tämän diskurssin sanavalintoja löytyy myös Eviran ohjeistuksesta: puhutaan *vältettävissä olevasta kivusta*, jopa tuskasta ja kärsimyksestä. Näkökulma korostaa siis teurastamoiden käytäntöjen parantamista ja avoimuuden lisäämistä.

4.3.3 Eläinteollisuus ongelmana -diskurssi

Kolmas kategoria on eläinoikeudellinen. Nimitän tätä **eläinteollisuus ongelmana -diskurssiksi**. Tätä edustaa puhtaimmin Nylénin kolumni, Miksi eläimiä lyödään? -juttu ja Kristo Muurimaan pieni osuus Helsingin Sanomien jutun alussa. Oikeusnäkökulma kyseenalaistaa eläinten käyttämisen *liukuhihnatuotteina*, ja koko tehotuotanto nähdään ongelmallisena muun muassa kiireen ja tuotantomäärien takia. Kun edelliset diskurssit puhuvat kunnossa olemisesta ja asioiden korjaamisesta, oikeusnäkökulmasta koko asetelma – siis eläinteollisuus ja suhteemme siihen – on epäkunnossa. Siinä missä eläinsuojellinen näkökulma korostaa kyllä tarpeettoman kivun välttämistä ja eläinten hyvinvointia, oikeusnäkökulma korostaa eläimen oikeutta elämään. Tässä diskurssissa vastuu jakautuu jokaisen eläinperäisiä tuotteita kuluttavan kannettavaksi. Ratkaisu eläintuotannon problematiikkaan löytyy lihansyönnin vähentämisestä tai lopettamisesta ja koko eläinsuhteen uudelleenarvioinnista. Toisin sanoen kyse ei ole pelkästään eläimistä, vaan myös ihmisistä itsestään. Nylén kirjoittaa, että ihmiset tahtovat eläimille hyvää, mutta tekevät pahaa. Tämä on *moraalista piittaamattomuutta* ja *kognitiivisen dissonanssin* mekaniikkaa. Sosiologi Saara Kupsala puhuu eläintuotannon työn luonteen muuttumisesta perinteisestä karjanhoidosta tehotuotantoon, mikä on johtanut yksilöllisyyden katoamiseen. Eläinsuhteen muutoksen myötä *moraaliset esteet eläinten julmalle kohtelulle ovat pienentyneet*. Nylén muotoilee, että eläinteollisuus on *hivuttava sairaus*, joka on hoidettava koko *yhteiskunnan todellisen hyvinvoinnin vuoksi* – ei siis vain eläinten, vaan myös ihmisten vuoksi.

Nylén kirjoittaa jopa siitä, miten lapset kasvatetaan lihansyöjiksi: *totuttaminen lihansyönnin ideologiseen hullujenhuoneeseen alkaa varhain*. Nylénin vertaukset voivat tuntua äärimmäisiltä; ainakaan emme ole tällaiseen diskurssiin tottuneet. Eläinten käytön luonnollisuuden kyseenalaistavat väitteet vaikuttavat absurdeilta ja jopa ahdistavilta (Aaltola

2015: 290). Se, että tällaiseen kyseenalaistavaan puhetapaan ei ole totuttu, ei tarkoita, että Nylén olisi vertauksineen yksin. Filosofin Aaltola (2015: 303) on huolissaan, että eläinsuhteemme on vaarassa jäädä amoraaliseksi, tai oikeastaan olemme itse vaarassa jäädä moraaliin kykenemättömiksi olennoiksi. Psykologi Melanie Joy (Beyond carnism 2016) puhuu näkymättömästä vallitsevasta uskomusjärjestelmästä, joka ehdollistaa ihmisiä syömään tiettyjä eläimiä – eri kulttuureissa eri lajien eläimiä syödään, toisia ei syödä –, ja joka on vastoin monia yhteisesti jaettuja arvoja. Tällainen arvo on esimerkiksi väkivallattomuus. Joy kutsuu sitä uskomusjärjestelmää karnismiksi (*carnism*), joka rakentuu kieltämisestä, oikeuttamisesta ja kognitiivisista vääristymistä. Toisin sanoen lihansyönti on dominoiva ideologia, jota harvemmin käsitellään valintana, kuten lihansyönnistä kieltäytymistä yleisesti käsitellään. Tämä näkyy tietysti myös kielen tasolla. Aaltola siteeraa sosiologi Stanley Cohenia, joka kuvaa perinteissä pysymistä ja itsepetollisuutta kognitiivisena konservatismina (Aaltola 2015: 290). Suomessa karnismista ei juuri ole kirjoitettu. Kielitoimiston sanakirjakaan ei tunne karnismia, mutta tuntee kyllä vegetarismia ‘pelkän kasvisravinnon käyttämisenä ja sitä koskevana oppina’.

5 PÄÄTÄNTÖ

Tekstit sisältävät monia ääniä toimittajasta poliitikkoon ja teurastamon toimitusjohtajaan ja laatupäällikköön. Näyttää siltä, että valtamedia on usein taipuvainen konsensusideologian tavoitteluun. Valtamedia ei liiemmin näyttäyty perustavanlaatuisemman yhteiskunnallisen muutoksen puolestapuhujana. (Juppi 2004: 87–88.) Aineistoni on tämän todentamiseen pieni, mutta linja on kyllä nähtävissä. Talouselämä-lehden toimittaja Lappalainen erottuu toimittajien joukosta kärkevällä ilmaisullaan, josta esimerkkinä vaikkapa jutun otsikko. Lappalaisella on niin sanotusti varaa sanoa asiat myös terävästi, onhan hän kirjoittanut eläintuotannosta palkitun tietokirjan. Laajemmassa tutkimuksessa olisi mahdollista ottaa mukaan aineistoa myös aikakauslehdistä ja blogiteksteistä. Kyse ei kuitenkaan ole niinkään siitä, etteikö erilaisia ääniä pääsisi lainkaan esiin, kuin siitä, mistä ja kuinka paljon oikeastaan puhutaan. Mediakohuissa ja määrittelykamppailuissa oleellista on tekstien ilmestymisajankohta ja näkyvyys. Uutisia ja juttuja syntyy vauhdilla, ja ihmiset kyllästyvät pian saman aiheen käsittelyyn.

Teurastamokohussa moraalista aspektia ja teurastamisen psykologista puolta ei juuri valtamedian jutuissa tuotu esiin. Ymmärrystä työn raskaudelle ja teurastamojen kiireelle löytyi sekä toimintatapojen ja eläinten kohtelun parantamisen diskurssista että eläinteollisuus ongelmana -diskurssista. Poikkeuksellisuutta ja ongelmanratkaisua korostavassa diskurssissa työn negatiivisia аспекteja ei tietenkään myönnetä: diskurssin äänet kun kuuluvat teurastamoille ja alan toimijoille itselleen. Teurastajat ovat aineistossa yleisesti ottaen enimmäkseen sivuroolissa ja jokseenkin passiivisina, vaikka valitsin aineiston lukuisten aihetta käsittelevien juttujen joukosta nimenomaan teurastajien ja teurastamisen mainintojen perusteella. Oma ääntä heillä ei mediassa kuitenkaan ole. Kuten aineiston käsittely osoitti, suurin osa jutuista käsittelee teurastamovideoita karnismin linssien läpi. Monet eläintuotantoon liittyvät rakenteet ja asiantilat annetaan ja otetaan kuin luonnollisina itsestäänselvyyksinä.

Kupsala, Jokinen, Vinnari ja Pohjolainen (2010) ovat tutkineet suomalaisten näkemyksiä tuotantoeläinten hyvinvoinnista. He pyysivät vastaajia arvioimaan eri toimijoiden luotettavuutta eläinten hyvinvoinnin tietolähteinä. Suomalaiset luottavat eniten eläinlääkäreihin, tutkijoihin ja poliiseihin. Kiinnostavinta on kuitenkin se, että teurastamoita pitää “erittäin luotettavana” tietolähteenä 9,9 % ja “melko luotettavana” jopa 29,8 %.

Kumpikin luku on enemmän kuin medialle annettu luottamus. Olisi kiinnostavaa toistaa tutkimus nyt, kun teurastamoista on ensi kertaa nähty laajasti videokuvaa ja lehtijuttujen kuvituksissa näistä otettuja pysäytyskuvia. Keskustelussa on peräänkuulutettu myös eläinlääkäreiden vastuuta, mikä näkyy eläinlääkäreiden mainintoina myös omassa aineistossani. Teurastamiseen liittyvien diskurssien käsittely on merkittävää siksikin, että ihmiset ovat täysin median välittämän tiedon ja kuvan varassa. Ani harva suomalainen näkee nykyajassa teurastamista, puhumattakaan tuotantoeläimen teurastamisesta, omin silmin. Tutkimus auttaa ymmärtämään kieltä sosiaalisena toimintana, ja valottaa siihen liittyviä normeja, asenteita ja mielikuvia (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 170).

Uutisointi valtamediassa on oman aineistoni jälkeen jatkanut ensimmäisen ja toisen kategorian mukaisten diskurssien äänin. Videoita kuvannutta henkilöä vastaan on nostettu syyte käräjäoikeudessa (Pohjalainen 2016). Yle (2016) on uutisoinut, että “yksi Euroopan parhaista tainnutuksen asiantuntijoista” tulee ohjaamaan teurastamoiden työntekijöitä. Joillakin teurastamoilla aloitetaan kameravalvonta (Yle 2016b). Toimittaja (Yle 2016c) jatkaa tuttua Suomi-kuvan vahvistamista: “Uskon, että niin Suomen kuin erityisesti maailman mittakaavassa Outokummun teurastamossa käsitellään eläimiä hyvin ja hellästi.” Ikään kuin toimittajan uskon siunaamana voisimme asian tiimoilta huokaista helpotuksesta. Paimion teurastamo (2016) on juuri tiedottanut tehneensä rakenteellisia muutoksia: kulkureitit on saatu loivemmiksi ja kattoon on asennettu vihreät muovilevyt, jotka tasaavat valaistusta. Evira on tiedottanut tarkastaneensa kaikkien isojen teurastamoiden “eläinsuojelullisen tilanteen” ja todennut, että “pääosa puutteista korjattiin heti”. Oikeutta eläimille (2016) on uutisoinut omilla sivuillaan Ranskan vastaavasta teurastamokohusta. Lähitulevaisuudessa tullaan varmasti puhumaan enemmän myös halal-teurastamisesta (Maaseudun Tulevaisuus 2016). Samalla keskustelu jatkuu tietysti “tavanomaisen” teurastamisen piirteistä, kun media alkaa käsitellä ja vertailla sitä halal-teurastamiseen. Niiden uutisoinnissa esiintyvien diskurssien tutkimisessa olisi mahdollisuus kokonaan oman tutkimuksen tekemiseen. Halal-teurastamisen vastustamisessa noussee esiin muun muassa islaminvastainen diskurssi.

Teurastamoiden arki on ollut pitkään tarkoituksellisesti pimennossa. Eläintuotannon vaiheiden salaaminen ei kuitenkaan enää onnistu eläinoikeusliikkeen toimien ja tehotuotannon kritiikin vuoksi. Kaisa Karhun sanoin eläintuotannon ja lihansyönnin ylle on langennut pitenevä varjo. (Karhu 2012: 91.) Suomalainen media pitää yllä kollektiivista itsepetosta, joka liittyy eläinten toisarvoiseen kohteluun. Itsepetos tarkoittaa sitä, että omaan

maailmankuvaan ja yhteiskunnan normeihin sopimaton aines suljetaan pois tietoisuudesta ja marginalisoidaan. Se tarkoittaa myös sitä, että ihminen voi samanaikaisesti sanoa rakastavansa eläimiä, ja osallistua toisten eläinten käyttämiseen, mikä tarkoittaa myös väkivallan ja teurastamisen hyväksymistä. (Aaltola 2015: 290–294.) Eettistä ristiriitaa silotetaan yleisesti poikkeuksellisuutta ja ongelmanratkaisua korostavalla diskurssilla. Yksilö voi suhtautua tosiasioihin defensiivisesti ja kieltää elämäntapansa eettisen ristiriidan, vaikka ymmärtäisi sen olevan tuhoisaa itselleen ja ympäristölleen. Ekopsykologit ovat verranneet tällaista toimintamallia posttraumaattiseen stressireaktioon tai amnesiaan. Kestämättömän tilanteen kieltäminen ja välinpitämättömyys ajaa ihmiset yhä syvemmälle itsepetokseen. Ekoterapian mukaan elämäntapojen muuttaminen on välttämätöntä psyykkisen hyvinvoinnin palauttamiseksi. (Virtanen 2016: 43–48.) Media on keskeisessä roolissa nimetessään väkivallan kliinisen ja neutralisoivan termistön alaisuuteen, mikä johtaa moraalisten kysymysten sivuuttamiseen. (Aaltola 2015: 290–294.) Edellisessä kappaleessa viittaamani Ylen toimittajan lausahduksessa adverbien *hellästi* käyttäminen teurastamisen yhteydessä on nähdäkseni hyvä esimerkki edellä käsitellystä itsepetoksesta.

Eurobarometrin (2016) kyselyiden mukaan suomalaisten huoli tuotantoeläinten hyvinvoinnista ja kohtelusta on lisääntynyt huomattavasti verrattuna edellisen, vuonna 2006 tehdyn, barometrin tuloksiin. Voidaan siis olettaa, että esiintuodut videot, kuvamateriaalit ja niistä heränneet keskustelut ovat vaikuttaneet ihmisiin. Salavideoiden osalta on varmasti saavutettu tämän teurastamokohun myötä jonkinlainen saturaatiopiste. Se, miten raportoitu lisääntynyt huoli näkyy jatkossa, jää nähtäväksi. Kulutuskäyttäytymiseen se ei näytä näinä vuosina vaikuttaneen. Luonnonvarakeskuksen (2016) tilastojen mukaan sekä nautojen että sikojen teurastusmäärät kohosivat vuonna 2015. Toisaalta lihansyöntiä näkee nykyään myös kyseenalaistettavan. Markus Vinnari (2010) on tutkinut väitöskirjassaan sitä, voisiko kasvissyönnistä tulla lihansyönnin tilalle normi. Hänen mukaansa muutoksen ei tarvitse olla kaikille tietoinen valinta, vaan kasvissyönnin yleistymisen voi saada aikaan esimerkiksi sosio-tekniikan rakenteiden kehitys. Poliittiselle kentälle on tulossa eläinoikeudellisia ääniä: vuonna 2015 on perustettu uusi puolue, Suomen Eläinoikeuspuolue, joka kirjoittaa sivuillaan lihanormin kyseenalaistamisesta (EOP 2016).

Eläin ei ole kiinnostunut *arvokkaammasta lopusta* tai *kulkurännien kehittämisestä*. Kukaan ei aineistossani sano ääneen sitä, että teurastamisen perustavanlaatuinen ongelma on se, että teurastettava eläin ei halua kuolla. Se tarkoittaa käytännössä sitä, että eläin vastustelee

ja pyrkii pois. Teurastamon rakenteista riippuen tästä syntyy ääniä, ääntelyä, perääntymistä ja pyristelyä. Tämä koskee yhtä lailla lypsy- ja lihakarjaa kuin luomutuotannon piirissä olevia eläimiä. Teurastamisen lopputulemana eläin kuolee, mutta kuolema-sanaa näytetään vältettävän. Tutkielmani rajallisuuden vuoksi en voinut ottaa mukaan kuolemisen representaatioita tai niiden puuttumista. Niin ikään eläinten representaatioita olisi voinut aineistosta tarkastella. Onnistuin työssäni tavoittamaan Suomen ensimmäisestä teurastamokohusta Fairclough'n sanoin erilaisten äänien hienovaraisen verkon: niin puuttuvat ja mykät kuin tyypilliset ja voimakkaat äänetkin. Pystyin lingvistisen analyysin keinoin tuomaan näkyviin myös piirteitä, joita aineistossa ei haluttu korostaa. Kriittisen näkökulman tavoitteen mukaisesti toin tutkimuksellani esiin yhteiskunnallisesti ja poliittisesti relevantteja teemoja.

LÄHTEET

- Aaltola, Eliisa 2015: Tappava rakkaus: itsepetos, empatia ja tarkkaavaisuus. – Aaltola, Eliisa & Keto, Sami. (toim.), *Eläimet yhteiskunnassa* s. 285–310. Helsinki: Into Kustannus.
- Animalia & SEY 2016. Eläinpolitiikka.fi. – <http://elainpolitiikka.fi/mista-elainsuojelulain-uudistuksessa-onyse/> 11.2.2016.
- Beyond carnism 2016: Beyond carnism. – <http://www.carnism.org/> 16.3.2016.
- Eläinsuojelulain uudistaminen 2016: Eduskunta. – https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/elainsuojelulain-uudistaminen.aspx 27.1.2016.
- EOP = Suomen Eläinoikeuspuolue 2016: Lihanormi. – <http://www.eop.fi/fi/lihanormi/> 8.4.2016.
- Eurobarometri 2016. – <http://www.eurogroupforanimals.org/wp-content/uploads/2016/02/Eurobarometer-2016-Animal-Welfare.pdf> 21.3.2016.
- Evira 2016. – <http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/ajankohtaista/?bid=4526> 18.4.2016.
- Fairclough, Norman 1992: *Discourse and social change*. Cambridge. Polity Press.
- Fairclough, Norman 1997: *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.
- Hyvä toimintatapa teurastuksessa – nauta 2013: Eläinten hyvintointikeskus. Helsinki: Helsingin yliopisto. – <http://www.elaintieto.fi/media/33688/HTO-naudan-teurastus.pdf> 2.2.2016.
- Juppi, Pirita 2004. “Keitä me olemme? Mitä me haluamme?” – Eläinoikeusliike määrittelykampaan, marginalisoinnin ja moraalisen paniikin kohteena suomalaisessa sanomalehdissä. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Viesintätieteiden laitos. – <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13457/9513920348.pdf?sequence=1>
- Karhu, Kaisa 2012. Lihan ja tuotantoeläimen muuttuvat merkitykset mainonnassa 1970–2010-luvuilla. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Sosiologian pro gradu -tutkielma. – <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/83617/gradu05945.pdf?sequence=1>
- Kielitoimiston sanakirja. – <http://www.kielitoimistonanakkirja.fi/> 2.2.2016.
- Knuutila, Tarja & Lehtinen Aki Petteri (toim.) 2010: *Representaatio - Tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kotilainen, Noora 2015: Puhdasta, suomalaista, nationalistista lihaa. – Aaltola, Elisa & Keto, Sami (toim.), *Eläimet yhteiskunnassa* s. 37–56. Helsinki: Into Kustannus.
- Kuiri, Kaija 2012. Johdatus semantiikkaan. Helsinki: Finn Lectura.
- Kupsala, Saara 2015: Eläinten näkyvyys ja eriarvoinen kohtelu. – Aaltola, Elisa & Keto, Sami (toim.), *Eläimet yhteiskunnassa* s. 77–82. Helsinki: Into Kustannus.
- Kupsala, Saara; Jokinen, Pekka; Vinnari, Markus & Pohjolainen, Pasi 2010: Suomalaisen näkemykset tuotantoeläinten hyvinvoinnista. – *Maaseudun uusi aika*. 3/2011 s. 20–35. – http://www.mua.fi/SIRA_Files/downloads/Arkisto/MUA_lehti/2011/MUA_3_2011_a_Kupsala.pdf 1.2.2016.
- Luonnonvarakeskus 2016: Kanamunantuotanto korkeimmillaan kahteenkymmeneen vuoteen. Ennakkotiedot Luken kotieläintilastoista. – <https://www.luke.fi/uutiset/kanamunantuotanto-korkeimmillaan-kahteenkymmeneen-vuoteen/#> 31.3.2016.
- Maaseudun Tulevaisuus 2016. Elävänä myydyllä lampaalla vaara joutua rituaaliteurastettavaksi. – <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/politiikka-ja-talous/el%C3%A4v%C3%A4n%C3%A4-myydyll%C3%A4-lampaalla-vaara-joutua-rituaaliteurastettavaksi-1.139594> 16.3.2016.
- Oikeutta eläimille 2016. <https://oikeuttaelaimille.fi/uutisia-ja-ajankohtaista/jarkyttavaa-videomateriaalia-jalleen-teurastamolta> 16.3.2016.
- Paimion teurastamo 2016. <http://www.paimionteurastamo.fi/ajankohtaista.html> 15.4.2016.
- Pietikäinen, Sari 2000. Kriittinen diskurssintutkimus. – Sajavaara, Kari & Piirainen-Marsh Arja (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö* s. 191–217. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne 2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Pohjalainen 2016. LM: Teurastamovideoita kuvannutta henkilöä vastaan nostettiin syyte. – <http://www.pohjalainen.fi/uutiset/kotimaa/lm-teurastamovideoita-kuvannutta-henkil%C3%B6%C3%A4-vastaan-nostettiin-syyte-1.2027577> 15.4.2016.
- Pälli, Pekka 2003: *Ihmisyhmä diskurssissa ja diskurssina*. Acta Universitatis Tamperensis 910. Tampere: Tampere University Press. –

- <http://uta32-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/67265/951-44-5580-0.pdf?sequence=1>
Tike 2014: Maatilatilastollinen vuosikirja 2014. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus.
- Vinnari, Markus 2010. *The past, present and future of eating meat in Finland*. – Väitöskirja. Taloussosiologia. Turku School of Economics. – http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/113650/Ae3_2010.pdf?sequence=1
- Virtanen, Harri 2016. Parantava luonto – ekoterapeuttisia näkökulmia psykoterapiaan. *Psykoterapia-lehti*. 35 (1) s. 41–50.
- VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoversio. – <http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7. 2.2.2016.
- Yle 2016: Teurastamo vastaa kaltoinkohtelukohuun: Työntekijöitä opetetaan kohtelemaan eläimiä paremmin. – http://yle.fi/uutiset/teurastamo_vastaa_kaltoinkohtelukohuun_tyontekijoita_opetetaan_kohtelemaan_elaimia_paremmiin/8674054 16.3.2016.
- 2016b: HKScan asentaa valvontakameroita teurastamoille: "Osoitetaan eläinten asianmukainen käsittely". – http://yle.fi/uutiset/hkscan_asentaa_valvontakameroita_teurastamoille_osoitetaan_elainten_asianmukainen_kasittely/8468071 16.3.2016.
- 2016c: Näkökulma: Eläin pitää tappaa, ennen kuin se syödään – ei se ole salaisuus. – http://yle.fi/uutiset/nakokulma_elain_pitaa_tappaa_ennen_kuin_se_syodaan_ei_se_ole_salaisuus/8765581 31.3.2016.

Aineistolähteet

- Evira: tuotantoeläinten lopettamiseen liittyvä ohjeistus *Yleiset vaatimukset lopetuksessa ja teurastuksessa* (päivitetty 3.11.2015)
- Helsingin Sanomat: *Aktivistit julkaisivat salaa kuvattuja videoita teurastamoilta: eläimiä hakataan kepeillä ja laatikoilla* 26.10.2015
- Maaseudun Tulevaisuus: pääkirjoitus *Rääkkääminen on rikos* 28.10.2015
- Maaseudun Tulevaisuus: Ville Niinistön vieraskolumni *Eläinoikeudet ovat kaikkien etu* 28.10.2015
- MTV:n juttu Teurastamo: *Laatikolla lyönti valitettava ylilyönti, muuten normaalia toimintaa* 26.10.2015
- Paimion teurastamo: *Paimion teurastamo on käynnistänyt teurastusprosessin kehittämisen* 2.11.2015
- Talouselämä: Elina Lappalaisen kommentti *Evira ja teurastamot epäonnistuivat surkeasti – teurastamojen julmuudet jatkuneet vuosia* 27.10.2015
- Talouselämä: *Teurastamovideot paljastivat valvonnan tehottomuuden – Paimion teurastamon laatupäällikkö ei edes tiennyt eläinsuojelupäätöksestä* 27.10.2015
- Voima-lehden liitteenä ollut Oikeutta elämille -lehtinen: *Miksi eläimiä lyödään?* 9/2015
- Voima-lehden liitteenä ollut Oikeutta elämille -lehtinen: Antti Nylenin kolumni *Taistelu hulluutta vastaan* 9/2015
- Yle: *Nopea tajuttomuus ja verenlasku – näin naudan teurastuksen pitäisi mennä* 30.10.2015